

EVLİLİKTE MAL REJİMLERİ

I-GİRİŞ :

Mülga Medeni Kanun'da eşler arasındaki yasal mal rejimi mal ayrılığı idi. Yeni Medeni Kanun , mal rejimi konusunda ikili bir ayırım yapmıştır.

Bunlardan birincisi yasal mal rejimi, ikincisi ise seçimlik (akdî) mal rejimidir. Medeni Kanuna göre, yasal mal rejimi "edinilmiş mallara katılma rejimi"dir (TMK. m. 202). Seçimlik mal rejimleri ise, mal ayrılığı rejimi (TMK. m. 242-243) ; paylaşmalı mal ayrılığı rejimi (TMK. m. 244-255) ve mal ortaklığı rejimidir (TMK. m. 256-281).

II- MAL REJİMİNİN TANIMI :

Eşlerin evlenmeden önce ve evlenmeden sonra edindikleri malların mülkiyet durumunun nasıl olacağı, bu malların nasıl yönetileceği, malların gelirinden kimin hangi oranda yararlanacağı, mallar dolayısıyla doğan borçlardan kimin ne ölçüde sorumlu olacağı, evlilik sona erdiğinde veya yasada gösterilen diğer durumlarda bazı malların paylaşılıp paylaşılmayacağı, paylaşılacaksa nasıl paylaşılacağı ve bütün sorunlar, eşler arasındaki mal rejimine ilişkin kurullarla düzenlenir.

Kısaca eşler arasındaki mal rejimi, malları dolayısıyla eşler arasında ortaya çıkan ilişkileri düzenleyen hükümlerin bütünüdür.

III- MAL REJİMİ SÖZLEŞMESİ:

Önceki Medeni Kanun da 3 tip mal rejimi düzenlenmişti. Bunlar; Mal Birliği, Mal Ortaklığı ve Mal Ayrılığı idi. Yeni Medeni Kanun da ise 4 tip mal rejimine yer verilmiştir. Bunlar; Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi (m. 218-241), Mal Ayrılığı (m. 242-243), Paylaşmalı Mal Ayrılığı (m. 244-255) ve Mal Ortaklığı (m. 256-281) dir.

Eşler veya eş adayları TMK da düzenlenmiş olan mal rejimi tiplerinden birini seçme özgürlüğüne sahiptirler. Bunu da aralarında yapacakları bir mal rejimi sözleşmesi ile sağlayabilirler.

Mal rejimi sözleşmesi evlenmeden önce veya sonra (m.203) noterde düzenleme veya onama şeklinde yapılabileceği gibi, taraflar hangi mal rejimini seçtiklerini evlenme başvurusu sırasında evlendirme memurluğuna yazılı olarak da bildirebilirler. (m. 205)

Eşler yaptıkları mal rejimi sözleşmesinde seçtikleri mal rejimi tipini bir bütün olarak seçmek zorundadırlar ve kanunda belirtilen mal rejimi tiplerinden başka bir tip mal rejimini de aralarında kararlaştıramazlar.

Bir mal rejimi sözleşmesi yapılmadığı durumlarda eşlere yasa gereği uygulanacak mal rejimine "Yasal Mal Rejimi" denir. Mülga MK da yasal mal rejimi olarak Mal Ayrılığı Rejimi öngörülmüştü. Ancak TMK da İsviçre deki yeni yasal mal rejimi (ZGB n F Art 196-220) esas alınarak öngörülen Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi bizde de yasal mal rejimi olarak benimsendi.

Bu rejimin 1 Ocak 2002 de yürürlüğe girmiş olması nedeniyle 1 Ocak 2002 den önce evlenmiş çiftlere etkisi Yürürlük Kanunu m. 10 da düzenlenmiştir.

Bu madde gereğince, eşler bir yıl içinde anlaşarak başka bir mal rejimini seçmedikleri takdirde, yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi yine yürürlük tarihi olan 1 Ocak 2002 tarihinden itibaren geçerli olacaktır.

IV- EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİ

A-GENEL OLARAK

Yasal mal rejimi olan Edinilmiş mallara katılma rejimi, eşlerin edinilmiş malları ve kişisel malları ayırımına dayanır.

Kanun gereğince veya sözleşme ile kişisel mal olarak kabul edilen mallar dışında eşlerin mal rejimi süresince karşılığını vererek elde ettikleri bütün malları edinilmiş mal olarak kabul edilir ve mal rejimi sona erdiğinde paylaşımına tabi olur.

Ancak bu paylaşım mülkiyetin talep edilebileceği aynı bir paylaşım olmayıp edinilmiş mallara bazı eklemeler ve denkleştirme yapıp bu mal grubuna ilişkin pasif kısım düşüldükten sonra kalan artık değer üzerinden hesaplanacak bir alacak hakkından ibarettir.

B) EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNE HAKİM OLAN İLKELER

1) Emek karşılığı edinilen mallarda hak sahipliği ilkesi :

Medeni Kanun m. 219'a göre, edinilmiş mal, her eşin bu mal rejiminin devamı süresince "karşılığını vererek" elde ettiği mal varlığı değerleridir. Paylaşımına tabi olan kısım eşlerin ivazlı olarak elde ettikleri malvarlığı değerleridir.)

2) Hak sahipliğinin evlilik süresince edinilen mallarla sınırlı olması ilkesi :

Edinilmiş mallara katılma rejimi eşlerin emek ve çalışmalarının ürünü olan kazanımlarında eşit hak sahibi olmaları ilkesine dayandığına göre, bu kazanımların mal rejimi süresince edinilmesi zorunludur.

3) Hak sahibi olan eşe aynı değil şahsi (alacak) tanınması ilkesi :

Eşlerden birine ait edinilmiş mallar üzerinde, diğer eşin mülkiyet veya diğer bir aynı hak talebi söz konusu değildir. Sadece mal rejimi sona erdiğinde, eşlerin edinilmiş mallara ilişkin artık değerler üzerinde karşılıklı alacak hakkı vardır.

Bu kuralın 2 istisnası mevcuttur:

a) Hangi eşe ait olduğu ispatlanamayan mallar her iki eşin paylı mülkiyetinde sayılır. Mal rejiminin tasfiyesinde eşlerden biri, paylı mülkiyete konu olan malı, daha üstün yararı bulunması ve diğer eşin payını ödemesi koşuluyla, kendisine bölünmeden verilmesini talep edebilir (222/2 - 226/2).

b) Evlilik ölümle sona ermişse, sağ kalan eş katılma alacağına katılma alacağına mahsup edilmek üzere, yetmezse bedel eklemek suretiyle aile konutu üzerinde intifa veya oturma hakkı ve ev eşyası üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasını isteyebilir. Haklı sebep varsa, sağ kalan eş veya ölen eşin mirasçılarının talebi üzerine aile konutu üzerinde intifa veya oturma hakkı yerine mülkiyet hakkı da tanınabilir (m.240).

4) Sözleşme özgürlüğü ilkesi :

Yukarıda da değindiğimiz gibi katılma rejimi yasal mal rejimidir. Yani eşler aralarında bir mal rejimi sözleşmesi yapmadıkları takdirde yasal mal rejimine tabi olurlar. Eşler dilerse kanunda yer alan diğer mal rejimlerini seçebilme imkanına sahiptir.

C) EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN BAŞLAMA VE SONA ERME ZAMANI

1) Başlama zamanı

Başlama tarihinin bilinmesi, hangi malların edinilmiş, hangilerinin Kişisel mal olduğunun saptanması açısından önemlidir.

Eşler başka bir mal rejimini seçmemişlerse evlenme ile, evlilik sırasında sözleşme ile önceden kabul ettikleri mal rejiminden vazgeçip yasal mal rejimini kabul etmişlerse sözleşme tarihinden itibaren başlar.

2) Sona erme zamanı

Sona erme zamanının bilinmesi, edinilmiş mallara hangi hangi mal ve değerlerin gireceğinin saptanması ve tasfiye anında malların değerlerinin esas alınması açısından önem taşır.

Eşlerden birinin ölümü halinde ölüm tarihinde re'sen, boşanma butlan veya iptal de mal rejimi dava tarihinden itibaren sona erer. Eşler sözleşme ile başka bir mal rejimine geçerlerse sözleşmenin yapıldığı tarihte sona erer. Ayrıca eşlerden birinin talebi üzerine hakim kararı ile de sona erer.

Hakim kararı ile sona ermede haklı bir sebep olmalıdır (örneğin : eşin borca batık olması). Böyle bir durumda hakim olağanüstü mal rejimi olan mal ayrılığı rejimine geçmesine karar verir. Bu durumda da sona erme dava tarihinden itibaren geçerli olur.

D) EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNDE MAL TÜRLERİ

1) Edinilmiş Mallar

Her bir eşin mal rejimi süresince karşılığını vererek elde ettiği mal varlığı değerleri, onun edinilmiş mallarını oluşturur.

Özellikle şu değerler edinilmiş maldır (m.219) :

a) Çalışma karşılığı olan edimler

Örneğin; işçinin aldığı ücret, memurun aldığı maaş, avukatın vekalet ücreti.

b) Sosyal güvenlik kurumlarının yaptığı ödemeler

Örneğin; emekli ikramiyesi, kıdem tazminatı.

c) Çalışma gücünün kaybı nedeniyle alınan tazminat

d) Kişisel malların gelirleri

Örneğin eşlerden birine miras olarak kalan evin kira geliri.

e) Edinilmiş malların yerine geçen değerler

Örneğin; eşlerden birinin maaşından yaptığı birikimlerle aldığı otomobil.

Bu sayım sınırlayıcı değildir. Ayrıca bir eşin bütün malları aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal sayılır.

2) Kişisel mallar

Kanuna göre kişisel mallar;

a) Kişisel kullanıma yarayan eşya

Örneğin; kadının makyaj malzemesi, erkeğin elbisesi.

b) Mal rejimini başlangıcında sahip olunan mal varlığı değerleri

Örneğin; kadının veya erkeğin evlenmeden önce çalışarak, miras veya bağışlama ile edindikleri malvarlığı değerleri.

c) Miras yoluyla edinilen malvarlığı değerleri

d) Karşılıksız kazandırma yoluyla elde edilen malvarlığı değerleri (bağışlar)

e) Manevi tazminat alacağı

f) kişisel mallar yerine geçen değerler

Örneğin; kadının babasının yaptığı para bağışı ile bir ev satın alması.

g) Sosyal güvenlik kurumlarının yaptığı toptan ödemelerin veya çalışma gücünün kaybı nedeniyle toptan ödeme şeklinde alınan tazminatın mal rejiminin sona ermesinden sonraki döneme ait olan kısmı (m. 228/2)

Örneğin; memur olan erkek 50 yaşında emekli oluyor. Kendisine emekli aylığı bağlanıyor ve 20.000 YTL emekli ikramiyesi ödeniyor. Adamın karısından 5 yıl sonra

boşandığını ve ortalama erkek ömrünün 70 yaş olduğunu varsayalım. Dönemlik edimler şeklinde ödenen emekli aylığı açısından bir zorluk söz konusu olmaz. Boşandığı tarihe kadar almış olduğu 5 yıllık emekli aylığı edinilmiş mal, boşandıktan sonra alacağı aylıklar ise kişisel mal sayılır.

Ancak sermaye şeklinde ödenen emekli ikramiyesinden ne kadarının boşanmaya kadar olan döneme, ne kadarının boşanmadan sonraki döneme ilişkin olduğu bir hesaplama yapmayı gerektirmektedir. Kanunda sermaye şeklinde yapılan ödeme, irat (dönemlik edim) şeklinde ödenmiş olsaydı, boşanmadan sonraki döneme ilişkin ödemelerin peşin sermayeye çevrilmiş değerlerinin kişisel mal olacağı öngörülmüştür (m. 228/2). Boşama tarihine kadar olan döneme ilişkin ikramiyenin 5.000 YTL, boşanmadan sonraki döneme ilişkin miktarın 15.000 YTL olarak hesaplandığını varsayarsak; 5000YTL edinilmiş mal, 15000 YTL ise kişisel mal olarak kabul edilir.

Sözleşmeye göre kişisel mallar;

Eşler, sözleşme ile bazı malları kişisel mal olarak kabul edebilirler. Bu mallar m.221 de düzenlenmiştir. Hükme göre,

a) Bir mesleğin icrası veya bir işletmenin faaliyetini sürdürebilmesi için gerekli olan eşyalar (alet edavat), mal rejimi sözleşmesi ile kişisel mal olarak kabul edilebilir. Örneğin; avukatın bürosu veya büro malzemeleri.

b) Kişisel malların gelirlerinin edinilmiş mallara girmeyeceği de mal rejimi sözleşmesi ile kararlaştırılabilir.

E) MÜLKİYET, YÖNETİM, YARARLANMA, BORÇLARDAN SORUMLULUK TASARRUF

Eşler evlenmeden önce sahip oldukları mallarda olduğu gibi, evlenmeden sonra edindikleri tüm malların da (kişisel-edinilmiş) maliki olur.

Eşlerden herbiri hem kişisel mallarının hemde edinilmiş mallarının, yönetim, yararlanma ve tasarruf yetkisine kural olarak tek başına sahiptir.

Eşlerden biri diğer eşin malını onun açık veya örtülü rızası olmaksızın yönetme yetkisine sahip değildir. Aynı şekilde bir eşin diğer eşin mallarından yararlanması da eşler arasındaki karşılıklı dayanışma ve yardımlaşma yükümlülüğü çerçevesinde söz konusu olur (m.185/2-3).

Eşlerin malları üzerindeki tasarruf yetkisi açısından da aynı kural geçerlidir. Eşlerden her biri diğer eşin katılımı veya onayı olamadan malları üzerinde dilediği tasarruf edebilir. Ancak bu konuda 3 istisna mevcuttur:

1) Eşlerden birine ait olan taşınmaz, aile konutu olarak özgülenmişse, diğer eşin onayı olmaksızın tasarrufta bulunulamaz (m. 194).

2) Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan bir yükümlülüğün yerine getirilmesi tehlike de ise hakim, diğer eşin bazı malları üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırabilir (m. 199).

3) Aksine anlaşma olmadıkça, eşlerden hiçbiri diğerinin onayı olmadan paylı mülkiyet konusu maldaki payı üzerinde tek başına tasarrufta bulunamaz (m. 223/2)

Her bir eş ister kişisel ister edinilmiş mallarına ilişkin olsun bütün borçlarından tek başlarına sorumludurlar. Bir eşin borçlarından diğer eşin sorumlu tutulması söz konusu değildir (m. 224). Ancak evlilik birliğinin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla yapılan borçlardan ve evlilik birliğini temsil çerçevesinde yapılan borçlardan, eşlerden sadece birisi tarafından yapılmış olsa bile her iki eş müteselsilen sorumludur (m. 189).

Borçların ödenmemesi halinde hangi mal varlığının sorumlu olacağı hususunda borcun doğuş anı önemlidir. Eğer borç evlilik birliğinden önce doğmuş ise borç altına girmiş olan eş, kendi kişisel malvarlığı ile sorumlu olacaktır.

Evlilik birliği sırasında doğan borçlardan sorumlulukta ise borçların sınıflandırılması gerekir. Kural, her borcun ilişkin olduğu mal kesimini yükümlülük altına sokmasıdır (m. 230/2). Ancak borcun hangi kesime ait olduğunu belirlemek mümkün değilse, borcun talep edilebileceği mal varlığı edinilmiş mallardır.

F) EDİNİLMİŞ MALLARA KATILMA REJİMİNİN TASFİYESİ

Eşler arasındaki mal rejimi hangi nedenle ilgili olursa olsun son bulduğunda, mal rejiminin tasfiyesine gidilir. Amaç, eşlerin malvarlıklarını birbirinden ayırmaktır. Bu husus eşlerin karşılıklı beyanları ile ortaya çıkacaktır (m. 226).

Katılma rejiminin tasfiyesinde şu durumlar göz önünde tutulur;

- Her eş diğer eşte bulunan malını geri alır (m. 226/1). Eşlerden birine ait olduğu ispat edilemeyen mallar, her iki eşin paylı mülkiyetinde sayılır (paylı mülkiyet karinesi) (m. 222/2).

- Değer artış payı talep edilir (m. 227).

- Paylı mülkiyette, mülkiyet üzerinde daha fazla menfaati olan taraf diğer eşin payının karşılığını ödeyerek malın tümünün verilmesini talep eder(m. 226/2).

- Eşlerin malları ayrıldıktan sonra her bir eşin kişisel malları ve edinilmiş malları ayrılır (m. 228/1). Bir eşe ait olduğu saptanan, ancak kişisel mallara mı edinilmiş mallara mı girdiği saptanamayan mallar aksi ispat edilene kadar edinilmiş mal sayılır (m. 222/3).

- Eşler karşılıklı borçları ile ilgili düzenleme yapılmasını talep edebilirler (m. 226/son).

1) Malların hangi tarihteki değerlerinin esas alınacağı sorunu :

Eşlerin kişisel malları ile edinilmiş malları, mal rejiminin sona ermesi anına göre ayrılır (m. 228/1)

Kural olarak, mal rejiminin sona erdiği sırada mevcut olan edinilmiş mallar tasfiye anındaki değerleriyle hesaba katılır. Bu kuralın tek istisnası 235. maddede düzenlenmiştir. Buna göre eklenecek değerler ,bunların temlik edildiği tarihteki değerlerine göre hesap edilir.

Katılma rejiminde malların kural olarak sürüm değerleri esas alınır (m. 232/1).

TMK m. 233'e göre ise ; eğer belirlenmesi istenen değer bütünlük arzeden bir tarımsal işletme ise (örn:pamuk fabrikası), o işletmenin gelir değeri gözönünde tutulur. Bunun koşulları ise şunlardır:

- Bir tarımsal işletmenin bulunması

- Bir eşin malik olarak bizzat işletmeye devam ettiği veya sağ kalan eş veya ya da altsoyundan birinin kendisine bir bütün olarak özgülenmesini talep hakkına sahip olması

- Bu işletmenin değer artış veya katılma alacağıının bulunması

Bu koşulların varlığı halinde bu tarımsal işletmenin sürüm değeri değil, gelir değeri esas alınır. Örneğin; boşanma halinde bir pamuk çırçır fabrikasını bizzat işleten veye bunun maliki olan eşin, diğer eşe bundan katılma veya değer artış payı verilecektir ya da ölüm halinde böyle bir eczane bunu bizzat işletecek sağ kalan eşe ya da ölenin oğluna bırakılacaktır. Bu durumlarda diğer eşin katılma veya değer artış payları çırçır fabrikasının gelir değerine göre hesaplanacaktır.

Aynı maddenin (m. 233) ikinci fıkrasında, tarımsal işletmenin maliki veya mirasçuları, diğer eşten olan katılma değer artış alacaklarının hesaplanmasında bu işletmenin sürüm değerinin esas alınmasını talep edebileceklerdir.

Tüm bunların yanında özel haller gerektirdiği takdirde hesaplanan değer, uygun bir miktarda arttırılabilir (m. 234/1). Hakkaniyetin gerektirdiği hallere örnek olarak, sağ kalan eşin geçim koşulları, tarımsal işletmenin alım değeri gösterilebilir.

2) Artık değer (net gelirin) belirlenmesi

Artık değer, mal rejimi sona erdiğinde mevcut edinilmiş mallara, bazı değerlerin eklenmesi, varsa denkleştirme yapılması ve bu mal grubuna ait borçların düşülmesinden sonra elde kalan değerdir (m. 231/1). Bir başka deyişle artık değer, edinilmiş malların aktif kısmından bu mal grubunun pasif kısmını oluşturan değerler düşüldükten sonra elde kalan miktardır.

a) Aktiflerin hesabı

aa) Tasfiye sırasında mevcut olan edinilmiş mallar : (EM)

Mevcut edinilmiş mallar, mal rejimi süresince karşılığı ödenerek elde edilmiş olan bütün taşınır ve taşınmaz mallardır.

bb) Eklenecek değerler (m. 229) : (ED)

Eklenecek değerler, eşlerden birinin diğer eşin katılma alacağını azaltmak kastıyla yaptığu devirlerle, mal rejiminin sona ermesinden önceki bir yıl içinde diğer eşin onayı olmadan karşılıksız yapılan ve olağan hediye dışında kalan kazandırmalardır.

Böyle bir durumda yapılan temlikler geçersiz sayılmayacaktır ve 3. kişiden temlik konusu malı iade etmesi talap edilemeyecektir. Sadece, tasfiye sırasında bu temlikler yapılmamış gibi edinilmiş malların hesabında göz önünde tutulacaktır.

cc) Kişisel mala giden edinilmiş malların karşılıkları (denkleştirme) (m. 230) : (D1)

Bir eşin kişisel malları ile edinilmiş malları arasında denkleştirme yapılmış ve bunun sonucunda eşin edinilmiş malvarlığı, kişisel malvarlığına karşı alacaklı durumda ise bu miktar eşin edinilmiş malvarlığına eklenir.

MK. m. 230'a göre, " bir eşin kişisel mallara ilişkin borçları edinilmiş mallardan veya edinilmiş mallara ilişkin borçları kişisel mallardan ödenmiş ise, tasfiye sırasında denkleştirme istenebilir.

Bir mal kesiminden diğer kesimdeki malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına katkıda bulunulmuşsa, değer artması veya azalması durumunda denkleştirme, katkı oranına ve malın tasfiye zamanındaki değerine veya mal daha önce elden çıkarılmışsa hakkaniyete göre yapılır. Örneğin; erkeğe babasından miras olarak 20000YTL değerinde bir ev kalıyor. Kendi edinilmiş mallarından evin onarımı için 10.000 YTL masraf yapıyor. Tasfiye sırasında evin değeri 60.000 YTL ye yükseliyor. Burada erkeğin edinilmiş malvarlığı, kişisel malvarlığına karşı 1/3 oranında yani 20.000 YTL alacaklıdır.

b) Pasiflerin hesabı

aa) Değer artış payı (m. 227) : (DAP)

Eşlerden biri, diğer eşe ait bir malın edinilmesine, iyileştirilmesine veya korunmasına uygun bir karşılık almaksızın katkıda bulunulmuşsa, mal rejiminin tasfiyesinde bir alacak hakkına sahip olur (değer artış payı). Bu alacak o malın tasfiye sırasındaki değerine göre ya da mal daha önce elden çıkartılmışsa hakkaniyete göre belirlenir.

Katkı, diğer eşin edinilmiş bir malı için olabileceği gibi kişisel bir malı için de olabilir. Örneğin; A'ya 10.000 YTL değerinde bir ev miras olarak kalıyor. B'de kendi kişisel malvarlığından bu evin tamirati için 5000 YTL harcamada bulunuyor. B'nin yaptığu katkı 10.000 Ytl lik dairede 5000 YTL yani dairenin 1/3 üdür. Tasfiye sırasında evin değeri 30.000 YTL ye yükselmiş. B'nin alacağı 10.000 YTL olacaktır. Bu miktarın A tarafından değer artış payı olarak ödenmesi gerekir.

Değer artış payı, diğer eşin edinilmiş malında da söz konusu olabilir. Örneğin; A emekli maaşını biriktirerek 20.000 YTL değerinde bir ev satın alıyor. B'de evin tamirat işleri için babasından miras olarak kalan 10.000 YTL yi A'ya veriyor. Evin değeri 30.000 YTL dir. Tasfiye sırasında ise 60.000 YTL ye yükseliyor. B'nin değer artış payı

1/3 oranında yani 20.000 YTL dir.bu durumda A B'ye 20.000 YTL ödeyecek, kalan 40.000 Ytl üzerinden katılma alacağı hesaplanacaktır.

Burada önemli olan bir başka husus ise şudur; Eşlerden biri diğer eşten değer artış payına sahipse ve alacağın sebebinin oluşturduğu katkı edinilmiş mallardan yapılmışsa bu alacak herhangi bir alacak gibi edinilmiş mallardan sayılır. Şöyle ki, yukarıdaki örnekte, B'nin 10.000 YTL lik katkısını edinilmiş mallardan yaptığını varsayarsak, tasfiye sonucu elde ettiği 20.000 YTL değer artış payı, kendi edinilmiş malvarlığının aktif kısmında yer alır.

bb) Borçlar

Buraya edinilmiş mallara ilişkin borçlar girer. TMK m. 230/2'ye göre, her borçlünün olduğu mal kesimini yükümlülük altına sokar. Hangi kesime ait olduğu anlaşılamayan borçlar edinilmiş mallara ilişkin sayılır.

Yukarıda da bahsettiğim gibi, diğer eşin sahip olduğu değer artış payı, borçlu olan eşin edinilmiş malvarlığına bir katkı sağlamışsa örneğin, edinilmiş mallarıyla satın aldığı 20.000 YTL değerinde bir eve diğer eş 10.000 YTL katkı sağlamışsa, bu borç edinilmiş mala ilişkin olduğundan edinilmiş mal grubunun pasifinde yer alır.

cc) Edinilmiş mala giden kişisel malların karşılıkları (m. 230) : (D2)

Denkleştirme sırasında eşin kişisel malvarlığı, edinilmiş malvarlığına karşı alacaklı durumda ise, bu miktar edinilmiş malların pasif kısmında yer alır. Örneğin, kadın emekli ikramiyesi ile 20.000 YTL değerinde bir ev satın alıyor. Amcası tarafından yapılan 10.000 YTL lik bağışı bu evin tamirâtı için harcıyor. Evin değeri 30.000 YTL dir. Tasfiye sırasında 120.000 YTL ye yükseliyor. Dolayısıyla kadının kişisel malları, edinilmiş mallarına karşı $120.000/3=40.000$ YTL alacaklı durumdadır. Bu değer edinilmiş malların pasif kısmında yer alır.

3) Katılma alacağının hesabı (Artık değerinin paylaşılması)

Eşler arasında aksine bir sözleşme yok ise, yasa gereği her bir eşin artık değeri üzerinde, diğer eşin $\frac{1}{2}$ oranında alacak hakkı vardır. Alacaklar mahsup edildikten sonra, daha fazla artık değeri olan eş diğerine aradaki fark kadar borçlanır. Bir başka deyişle daha az artık değeri olan eş, diğer eşe karşı aradaki fark kadar alacak hakkına sahip olur.

Mal rejimi sözleşmesi ile artık değere katılma oranı değiştirilebilir (m. 237-238).

Medeni Kanununun 236. maddesinin 2. fıkrasında şu şekilde bir hükme yer verilmiştir; “Zina veya hayata kast nedeniyle boşanma halinde hakim, kusurlu eşin artık değerdeki pay oranının hakkaniyete uygun olarak azaltılmasına veya kaldırılmasına karar verebilir”.

Yapılan tüm açıklamaları bir formülle ifade etmek gerekirse;

Artık değer = Aktif kısım – pasif kısım

Katılma alacağı = $\frac{\text{Artık değer}}{2}$

katılma alacağı = $\frac{(\text{EM+ED+D1}) - (\text{DAP+D2+BORÇLAR})}{2}$

4) Katılma alacağının ve değer artış payının ödenmesi

Burada öncelikle şunu belirtelim: MK m. 236/1 e göre “... Alacaklar takas edilir”. Bu madde eşlerin birbirlerinden olan alacaklarını takas edebilmek için, eşlerin bunu ileri sürmesi koşuluna yer vermemiştir.

Kanunda borçlu eşe, diğer eşin katılma alacağını veya değer artış payını ayın veya para olarak ödeyebilme yetkisi verilmiştir (m. 239/1). Alacaklının yapılan ödemeyi kabul etmeme hakkı yoktur.

Daha önce de belirttiğim gibi, alacaklı eşin aile konutu ve ev eşyası ile paylı mülkiyete konu olan mallar dışında, katılma alacağının ayın olarak yapılmasını isteme yetkisi bulunmamaktadır.

Katılma alacağının ve değer artış payının hemen ödenmesi, borçlu eş için ciddi güçlükler doğuracaksa, borçlu eşe ödemelerin uygun bir süre ertelenmesini talep etme yetkisi de tanınmıştır (m. 239/2).

Aksine anlaşma yoksa, tasfiyenin sona ermesinden başlayarak katılma alacağına ve değer artış payına faiz yürütülür. Durum ve koşullar haklı kılıyorsa borçluda güvence de istenebilir (m. 239/3).